

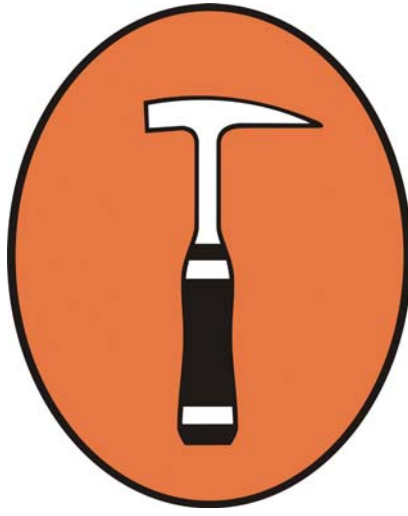
PETROL KANUNU ÜZERİNE

Dündar Çağlayan
Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Yazmanı

AB mevzuatına uyum adı altında hazırlanan Yeni Petrol Kanunu ile kamu yararından vazgeçilip uluslararası şirketler lehine yeni düzenlemeler getirilmiş, kamu adına petrol arama ve üretim faaliyetlerini yürüten Türkiye Petrolleri A.O.'nın özelleştirilmesinin önü açılmıştır. TBMM'de kabul edilen yasa, Cumhurbaşkanı tarafından 4 maddesinin yeniden görüşülmesi istemi ile TBMM'ye iade edilmiştir. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nda görüşülen yasadaki; üretilen ham petrol üzerinden alınan devlet hissesinden İl Özel İdarelerine pay ayrılmasını öngören kısım çıkarılmış, diğer maddeler eleştiriler dikkate alınmadan olduğu gibi kabul edilerek, ilgili maddelerinin yeniden görüşülmesi için yasa TBMM Genel Kurul gündemine alınmıştır.

Emperyalist ülkeler ya kan ve işgallerle ya da öngördükleri yasalarla dünya petrol rezervlerini, pazara ulaşım koridorlarını denetimi altında tutarak, 21. yüzyılın enerji haritalarını yeniden çizmektedirler.

Küreselleşme olarak adlandırılan sermayenin yeniden yapılanma sürecinde uluslararası sermayenin istemlerini yerine getirmek için IMF, DB ve AB eliyle dayatılan yeni sağ politikalar sonucunda, eğitimden sağlığa, sosyal güvenlikten ulaştırmaya, haberleşmeden enerjiye kadar her alanda kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin yasal düzenlemeleri sırasıyla

yapılmaktadır. Yeni Türk Petrol Kanunu da, Avrupa Birliği'ne mevzuat uyumu adı altında ve Dünya Bankası'nın dayatmaları çerçevesinde, tüm enerji alanlarında ve petrol sektöründen kamu kuruluşlarının süreç içinde çekilerek, kamu hizmetlerinin piyasaya açılması düzenlemelerinin son parçasıdır.

1983 yılında TPAO bünyesinde yer alan TÜPRAŞ, POAŞ, PETKİM, BOTAŞ, İPRAGAZ ve DİTAŞ'ın ayrılarak entegre yapısının bozulması, 1984 yılında TEK dışındaki yerli ve yabancı şirketlere elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticaret izni verilip kamu tekeli kırılması ile başlatılan enerji alanındaki özelleştirme hazırlıkları, elektrik santrallerinin işletme haklarının devredilmesi ile devam etmiş, 1993 yılında TEK'in bölünmesi ile süreç hızlandırılmıştır.

Elektrik, doğalgaz ve petrol sektörlerini tamamen piyasa koşullarına terk edecek yasal düzenlemelere devam edilerek, 2001 yılında Elektrik Piyasası Kanunu, aynı yıl Doğalgaz Piyasası, 2003'de Petrol Piyasası ile 2005 yılında da LPG Piyasası kanunları çıkarılmıştır. Enerji alanındaki son yasal düzenleme olan Petrol Kanunu ile de bu süreç tamamlanmış olacaktır.

Bu gelişmeler sonucunda, doğalgaz ve elektrik dağıtımının özelleştirmeleri başlatılmış, İPRAGAZ, PETKİM, DİTAŞ, TÜPRAŞ, POAŞ özelleştirilmiş, BOTAŞ'ın 2009 yılına kadar özelleştirme kapsamında yapılandırılması kararlaştırılmıştır. Yeni Petrol Kanunu ile de enerji alanında kalan son kamu kuruluşu olan TPAO'nun özelleştirilmesinin önü açılmıştır.

Petrol Kanunu'nun gündeme geldiği dönemde konuyu ideolojik saldırı özünden kopararak değerlendirmek bütünü görmezden gelmeyi getirecektir. Soldan en sağa kadar yasaya karşı çıkıştaki ayrılık da; değerlendirme açısının darlığına veya genişliğine göre tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Konu Odamız açısından; ideolojik özünü de vurgulayan temelde, yeraltı kaynaklarımızın sermayeye sınırsız açılması, özelleştirme, kamu yararından vazgeçilmesi, ulusötesi şirketlere teşvik adı altında bir dizi kolaylıklar sağlanması, (bugün için yaratılan gelirlerin paylaşımı saklı kalmak kaydıyla) üretimden elde edilen ge-

lirlerden büyük oranda vaz geçilmesi somutlaması üzerinden değerlendirilerek, daha tasarımın ilk ortaya çıktığı andan itibaren kamuoyunun gündemine getirilmiş ve her platformda girişimlerde bulunularak konunun her kesimde tartışılıp sorgulanmasına öncülük edilmiştir.

Bilindiği gibi petrol sektörü arama, üretim, iletim, rafinaj ve dağıtım-pazarlama faaliyetlerini içeren bütünsel bir yapıdır. İletim, rafinaj ve dağıtım alanları doğalgaz ve petrol piyasa kanunları kapsamına alınmış, Petrol Kanunu ise sadece ham petrol ve doğalgaz arama ve üretim faaliyetlerini düzenleyen yasa haline gelmiştir. 1954 yılında çıkarılmış olan 6326 sayılı eski kanun zaten yerli ve yabancı petrol şirketlerine önemli teşvikleri içermesine rağmen bu yeterli görülmemekle, kamu ayrıcalığı ve ülke çıkarlarını görece ele alan maddelerin ortadan kaldırılması ile ilave teşviklerin verilmesi, yukarıda belirtilen nedenlerle yasa düzenlemesi olarak getirilmiştir. Yeni petrol kanununda; eski kanunda yer alan “milli menfaatlerin korunması”, “memleket ihtiyacı” kavramları ile devlet adına arama ve üretim faaliyetinde TPAO'nun bulunacağı ve bu kamu kuruluşumuza bazı ayrıcalıkların tanındığı maddeler çıkarılmış, ruhsat alım ve sürelerine ilişkin yeni olumsuz dü-

zenlemeler getirilmiş, üretilen petrolden alınan devlet hissesi önemli oranda düşürülmüş, petrol şirketlerine vergi avantajları ve bir dizi teşvik sağlanmıştır.

Petrol sektöründe kalan son kamu kuruluşu olan TPAO'dan bahsedecek olursak; TPAO, 2006 yılsonuna kadar açılmış olan toplam 3 bin 326 kuyunun yüzde 65'ini açmış, 62 ham petrol ve 21 doğalgaz sahası keşfetmiş olup, 2.18 milyon ton olan ülke ham petrol üretiminin yüzde 70'ini gerçekleştirmiştir. TPAO'nun; Azerbaycan ve Kazakistan'daki üretim sahalarında ülke günlük üretimine yakın bir ham petrol üretim hissesi bulunduğunu, ayrıca henüz üretime başlamayan Şahdenizi (Hazar) doğalgaz sahasında yüzde 9 ve BTC boru hattında da yüzde 6.53 hissesi olduğunu da belirterek, önemini ve özelleştirildiğinde sermayeye aktarılacak büyüklüğü bu açıdan da vurgulamak gerekiyor.

Bütün bu olumsuzluklarına rağmen, getirilen yasaya tepkiyi, salt siyasal iktidara bir tepki sığına indirgemek ne kadar yanlış ise; konuyu 39 milyon ton olan çok sınırlı ham petrol rezervlerimiz ile tüketimin ancak yüzde 7'sini karşılayan yıllık 2.2 milyon tonluk düşük üretim ile olmayan kaynağın tartışması eksenine çekmek de o derecede yanlış

olacaktır. Tercih, yasa savunucuların söylediği gibi salt yeraltı kaynaklarının çıkarılarak ekonomiye kazandırılması mı olmalıdır, yoksa bu kaynakların değerlendirilmesinde kamuya-halka-insana faydası mı olmalıdır? Üretilen petrolün belli kısmının ülke içinde kullanılmasının kaldırılarak sınırsız ihraç etme hakkı, devlet hissesi gelirlerinin yüzde 75 düşürülmesi, gelir vergilerinin yüzde 40'la, kurumlar vergisinin yüzde 5'le sınırlandırılması, damga vergisinden muafiyet, ithal edilen malzemede her türlü vergiden muafiyet, kullandığı akaryakıtta KDV ve ÖTV'den muafiyet, getirdiği sermayeyi yurtdışına transfer hakkı, yabancıların çalıştırılması ile ilgili kanundan muafiyet, Kabotaj Kanunu'ndan muafiyet, işte kanunun petrol şirketlerine verdikleri...

Sayılan bu hak ve muafiyetten sonra kamu kuruluşumuzun da özelleştirileceği düşünüldüğünde, sistemin tercihinin halktan yana değil, sermayeden yana olduğu bu kanunla bir kez daha görülmüştür. Yeraltı kaynaklarımızın halkımızın olduğu ilkesiyle hareket ederek, yetersiz de olsa kaynaklarımızın sermayeye değil, kamu yararına uygun olarak kamu kuruluşlarımız eliyle değerlendirilmesini esas almayan düzenlemeleri kabul etmek mümkün değildir. ■

